

Anmälan mot Polismyndigheten i Kalmar län med anledning av att en utredningsman i en förundersökning om hemfridsbrott m.m. begärt att få ta del av målsägandens journal från en psykiatrisk klinik

Beslutet i korthet: I en förundersökning om hemfridsbrott, egenmäktigt förfarande och ofredande begärde en utredningsman på eget initiativ att ta få del av målsägandens journal från en psykiatrisk klinik. Även om lämpligheten av utredningsmannens handlande kan diskuteras väljer jag, med hänsyn till att sjukvårdens handlande är föremål för prövning i annan ordning, att avstå från att bedöma den saken. Jag gör emellertid vissa allmänna uttalanden i frågan. Utredningsmannen kan däremot inte undgå kritik för att hon inte underställde frågan förundersökningsledaren.

Anmälan

AA framförde i en anmälan klagomål mot Polismyndigheten i Kalmar län med anledning av att en utredningsman i en förundersökning om hemfridsbrott m.m., i vilken hon var målsägande, utan hennes samtycke hade begärt utdrag ur hennes sjukhusjournal.

I anmälan framförde AA även klagomål mot Psykiatriska kliniken i Kalmar för att sekretessbelagda handlingar hade lämnats ut till polisen. Anmälan i den delen är föremål för ställningstagande av justitieombudsmannen Kerstin André till vars ansvarsområde bl.a. sjukvården hör (se JO:s dnr 2152-2010).

Utredning

Handlingar i polismyndighetens aktuella ärenden begärdes in och granskades. Av dessa framgick bl.a. följande.

Under oktober och november 2009 gjorde AA ett flertal anmälningar mot en bekant rörande hemfridsbrott, egenmäktigt förfarande och ofredande. Förundersökning inleddes och till utredningsman utsågs kriminalinspektören BB. Under förundersökningen skrev hon till aktuell klinik och begärde att få ut utdrag ur AA:s journal. I skrivelsen angavs följande.

AA är målsägande i ärende där hon anmäler sina grannar. Efter ett antal samtal från AA till polismyndigheten så kan antas att AA:s psykiska hälsa inte är i ordning och att hon därmed tar polismyndigheten till hjälp för sina egna intressen, som kanske inte helt överensstämmer med verkligheten. För att, i den mån det går, kunna

skapa sig en uppfattning om AA, och därmed kunna göra ett kvalitativt arbete söker jag biträde med utdrag ur ovan nämnd journal.

Landstinget i Kalmar län lämnade ut de begärda journalhandlingarna till polismyndigheten.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande om vilka överväganden som hade förgått begäran till landstinget.

AA kom därefter in med ytterligare klagomål mot polis och nu även mot åklagare. Av en bifogad handling framgick bl.a. att åklagare hade lagt ned den aktuella förundersökningen och sedan, efter begäran, inte funnit skäl att ompröva beslutet. Vidare framgick att AA hade gjort en polisanmälan mot den aktuella kliniken för brott mot tystnadsplikten och att den frågan var föremål för prövning av åklagare.

Polismyndigheten (länspolismästaren CC) kom in med följande remissvar.

Bakgrund

AA har i en anmälan framfört klagomål mot Polismyndigheten i Kalmar län därför att journaler har begärts in i ett ärende i vilket hon var målsägande.

Med anledning av detta anmodar JO Polismyndigheten att lämna upplysningar om vilka överväganden som föregick BB:s begäran.

Krinsp. BB var handläggare av ett ärende rörande hemfridsbrott, K23324-09, där AA var målsägande, det ärende som sedan föranlett anmälan till JO. Ytterligare fyra anmälningar med i stort sett samma personer inblandade har varit föremål för utredning med BB som handläggare. I tre av dessa anmälningar har AA varit målsägande och i ett fall har hon varit utpekad. Samtliga ärenden har lagts ned med motiveringen att man inte förväntas kunna styrka brott.

AA har dessutom i början av 2010 gjort ytterligare en anmälan mot samma person som i K23324-09 rörande ofredande. Där har förundersökning inte inletts då det bedömdes att något brott som hör under allmänt åtal inte förövats.

BB:s redogörelse

BB uppger i skrivelse att hon hanterat ett antal anmälningar där AA och hennes grannar varit involverade (se ovan). Efter att BB första gången genomfört ett förhör med AA började denna kontakta BB. Detta skedde med ganska stor frekvens.

AA inkom med egna uppgifter och eget material vilket hon ville skulle tillföras utredningen, vilket också skedde. BB hade emellertid svårt att få AA att förstå utredningens gång. AA blev allt som oftast arg varför samtalen blev en belastning. BB hänvisade till förundersökningsledaren.

BB uppger vidare att det under utredningen framkommit att vittnen känt oro och rädsla för AA. BB gjorde bedömningen att AA drev sina ärenden utifrån egna syften. För att bättre kunna förstå den komplexa helheten kontaktade BB sjukvården och begärde ut sjukjournaler. Hon utgick från att sjukvårdens sekretessprövning skulle ge vid handen om det var möjligt eller inte. Hon ville på så sätt få en tydligare bild av AA samt ge förundersökningsledaren ett bättre beslutsunderlag. BB inhämtade dessa uppgifter på eget initiativ.

Myndighetens bedömning

Efter att ha tagit del av utredningsmaterialet kan konstateras att AA i stora delar inte har förstått eller accepterat utredningsprocessen i de ärenden som har varit aktuella och att hon därför ofta inte har låtit sig nöjas med de besked som har lämnats. Vittnesuppgifter ger vid handen att det förekommit både missbruk och psykisk instabilitet hos AA.

BB har på grund av detta begärt in sjukjournaler för att om möjligt få bilden bekräftad eller dementerad. Detta är i sig en ovanlig åtgärd. I skrivelsen till sjukvården redogör BB för syftet med begäran. Myndigheten kan därför inte se att hon på något sett har vilselett beslutsfattare inom sjukvården.

Hennes resonemang om sjukvårdens ansvar för sekretessprövningen förefaller rimligt. Ansvar för att handlingarna rent faktiskt lämnades ut kan därför inte anses ligga på BB.

BB borde emellertid ha kontaktat sin förundersökningsledare för att låta denne avgöra huruvida en framställan till sjukvården skulle göras eller ej. I denna del menar Myndigheten därför att ärendet borde ha hanterats på ett annat sätt.

AA kommenterade remissvaret.

Bedömning

Som framgår av utredningen var AA målsägande i en förundersökning om hemfridsbrott, egenmäktigt förfarande och ofredande. I utredningen förekom uppgifter om AA:s psykiska hälsa. BB, som var utredningsman, begärde därför – på eget initiativ – hos Psykiatriska kliniken i Kalmar att få ta del av AA:s journal i syfte att få en ”tydligare bild” av henne och därmed kunna ge förundersökningsledaren ett bättre beslutsunderlag. Sjukvården lämnade ut den begärda journalen till polisen.

Journalhandlingar omfattas av sekretess jämlikt 25 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), förkortad OSL. Enligt denna bestämmelse gäller sekretess inom hälso- och sjukvården för uppgift om en enskilds hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon närstående till denne lider men. Sekretessen på hälso- och sjukvårdsområdet avgränsas alltså med ett s.k. omvänt skaderekvisit, vilket innebär att presumtionen är för sekretess (se mer om detta i Lenberg m.fl., Offentlighets och sekretesslagen, En kommentar, s. 25:1:4). Rent allmänt kan sägas att en journal vid en psykiatrisk klinik många gånger innehåller för den enskilde mycket känsliga uppgifter.

En uppgift för vilken sekretess gäller enligt OSL får inte röjas för bl.a. andra myndigheter, om inte annat anges i OSL eller förordning som OSL hänvisar till (8 kap. 1 § OSL).

I 10 kap. OSL finns sekretessbrytande bestämmelser och bestämmelser om undantag från sekretess. Av 1 § framgår t.ex. att sekretess till skydd för en enskild inte hindrar att en uppgift lämnas till en annan enskild eller till en myndighet, om den enskilde samtycker till det (jfr 12 kap.). I 2 § finns bestämmelser om s.k. nödvändigt utlämnande, vilket innebär att sekretess inte hindrar att en uppgift lämnas till bl.a. en annan myndighet, om det är nödvändigt för att den utlämnande myndigheten ska kunna fullgöra sin verksamhet. Vidare hindrar, enligt 10 kap. 23 § 1 punkten, hälso- och sjukvårdssekretessen inte att uppgift lämnas till åklagarmyndighet, polismyndighet eller någon annan myndighet som har till uppgift att ingripa mot brott om misstanken angår bl.a. brott för vilket det inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i ett år.

Enligt 2 kap. 14 § andra stycket tryckfrihetsförordningen prövas en begäran att få ta del av allmän handling av den myndighet som förvarar handlingen.

Den aktuella förundersökningen avsåg misstankar om hemfridsbrott, egenmäktigt förfarande och ofredande, brott för vilka lindrigast föreskrivna straff är böter. Den sistnämnda bestämmelsen i OSL var därför inte tillämplig i ärendet, och det är också uppenbart att AA inte hade samtyckt till att uppgifterna hämtades in från sjukvården. Vidare står det klart att det inte heller var frågan om ett s.k. nödvändigt utlämnande. Eftersom någon sekretessbrytande bestämmelse således inte var för handen kunde handlingarna endast lämnas ut till polisen efter en prövning av om ett röjande av uppgifterna kunde vara till men för AA.

AA har i denna del gjort en polisanmälan mot sjukvården för brott mot tystnadsplikten. Frågan är för närvarande föremål för en straffrättslig prövning av åklagare. Som framgått är sjukvårdens handlande även föremål för granskning av justitieombudsmannen Kerstin André som, enligt uppgift, tills vidare avvaktar åklagarens ställningstagande i saken.

Det kan givetvis diskuteras om det över huvud taget var lämpligt att företrädare för polisen begärde att få ta del av AA:s journal. BB har uppgett att hon utgick från att sjukvårdens sekretessbestämmelser skulle ge vid handen om det var möjligt att få ut journalen eller inte. Polismyndigheten har ansett att resonemanget förefaller rimligt.

Det kan visserligen sägas att det står alla – myndigheter såväl som privatpersoner – fritt att hos en myndighet begära att få ta del av allmänna handlingar, och att det är den myndighet som förvarar handlingen som ansvarar för sekretessprövningen. Jag anser emellertid att det med fog kan hävdas att innan en företrädare för en myndighet begär att få ta del av en sekretessbelagd handling hos en annan myndighet bör denne göra klart för sig dels att uppgiften behövs i den egna verksamheten, dels att det kan finnas rättsliga förutsättningar för ett utlämnande. Det innebär att den enskilde befattningshavaren måste vara någorlunda bekant med, eller skaffa sig viss kunskap om, relevanta delar av sekretesslagstiftningen. Det är, enligt min mening, särskilt angeläget att ställa krav på sådan kunskap när det gäller befattningshavare hos polisen. Om det exempelvis framstår som i det närmaste uppenbart att en annan myndighet inte får lämna ut en handling på grund av sekretess bör polisen normalt avstå från att begära att få del av handlingen.

I det nu aktuella fallet är lämpligheten av polisens begäran nära sammankopplad med bedömningen av om sjukvårdens beslut att lämna ut journalen var rättsenligt. Den saken är, som nyss sagts, föremål för granskning i annan ordning. Jag avstår därför från att uttala mig om lämpligheten av att framställningen gjordes.

I likhet med polismyndigheten anser jag att BB borde ha underställt förundersökningsledaren frågan om en framställan till sjukvården skulle ske. Det bör ankomma på förundersökningsledaren att avgöra om utredningen kräver en sådan åtgärd. En förundersökningsledare kan också antas besitta den erfarenhet och

kunskap som fordras för att bedöma förutsättningarna för ett utlämnande. BB kan inte undgå kritik för att hon på eget bevåg gjorde framställan till sjukvården

Vad som i övrigt har kommit fram föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något annat uttalande från min sida.

Ärendet avslutas